

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ВЧЕННЯ Л.СИЛЕНКА**

Релігійно-філософське вчення Л.Силенка є канонічною основою віровчення релігійної організації Об'єднання Синів і Дочок України Рідної Української Національної Віри (ОСІДУ РУНВіри) в західній діаспорі та релігійних організацій, які виникли на основі РУНВіри в незалежній Україні. Це вчення набуло остаточної форми на початку 1980 рр. і в цьому вигляді є найбільш відомим в сучасній Україні. РУНВіра є найбільш вивченою науковцями конфесією українського рідновірського релігійного руху у діаспорі.

Віровчення та обряд РУНВіри описані та проаналізовані професором А.М.Колодним [Колодний А.М. РУНВіра (Рідна Українська Національна Віра).- К., 2002]. Автор розглядає головні етапи створення організації РУНВіри, постать Л.Силенка, віровчення РУНВіри, обряди, календар та символіку РУНВіри. Професор А.М.Колодний приходить до висновку, що РУНВіра є реформованою Л.Силенком на стандартах монотеїстичних світових релігій давньоукраїнською вірою та відзначає, що в монотеїзмі РУНВіри простежуються пантеїстичний світогляд, штучність походження, фантазійність та, одночасно, толерантність поглядів Л.Силенка.

Автор дисертаційного дослідження "Проблема духовності в етико-релігійному вченні Лева Силенка" Т.Хміль приходить до висновку, що релігійна система Л.Силенка – це, насамперед, філософсько-етичне вчення, яке навмисно подається як релігія, що РУНВіра спрямована на формування нової етики, нового підґрунтя національної ідентифікації українців у сучасному світі. Т.Хміль відзначає вплив на Л.Силенка американського прагматизму як методології практичної філософії [Хміль Т. Проблема духовності в етико-релігійному вченні Лева Силенка. Дис. канд. філос. наук.- К.: Інститут філософії НАН України, 2001].

Цінним джерелом з вивчення РУНВіри є монографія канд. філол. наук С.Лисенко "Учитель Силенко. Його родовід, життя і Віра в Дажбога". Праця містить великий обсяг фактичного матеріалу, але має суттєвий недолік, який потрібно враховувати при використанні джерела. Автор не приховує свого прагнення сакралізації постаті Л.Силенка як

---

* Беднарчик Т.Р. – аспірант Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України.

** © Беднарчик Т.Р., 2005

релігійного пророка. Це робить її підхід суб'єктивним і упередженим у висвітленні віровчення та організаційного життя РУНВіри.

Проте РУНВіра потребує додаткового дослідження. Це виявлення зв'язків між філософськими ідеями віровчення і станом релігійної організації, пошук світоглядних причин успіхів та невдач РУНВіри, аналіз змін в розумінні Бога та шляхів, які ведуть віруючого до нього. Невідомими залишаються причини перманентних організаційних криз РУНВіри.

Цілями статті є: розглянути становлення ідеології РУНВіри; виявити спільні та відмінні риси віровчення РУНВіри на різних етапах існування організації; визначити філософські причини кризових явищ в РУНВірі.

Автор дослідження ставить питання про те, що формування вчення Л.Силенка відбувалося поетапно. Воно має два окремі варіанти, кожен з яких мав своє значення у розвитку конфесії.

Автор виділяє чотири етапи процесу релігієтворення РУНВіри: 1 – становлення РУНВіри та основ її ідеології (1964 – 1971 рр.); 2 – завершення формування ідеології РУНВіри в умовах перманентних криз (1971 – 1983 рр.); 3 – стабілізація організаційної структури РУНВіри (1984 – 1991 рр.); 4 – існування РУНВіри в умовах кризи українського релігійного рідновірського руху в діаспорі та релігійного буму в незалежній Україні (1991 – 2004 рр.).

1. Становлення РУНВіри та основ її ідеології (1964 – 1971 рр.).

Перший варіант "Мага Віри". В 1964 р. Л.Силенко починає активне проповідування своєї історіософської концепції, якій надає риси нового типу української релігійності. Він шукає потенційних визнаців серед українців діаспори. Л.Силенко засновує власні видання "Рідна Віра"(1964) та "Самобуття Україна"(1967) і намагається створити свою релігійну організацію.

Особливістю становлення рідновірського руху в кінці 1960 – на початку 1970 рр. є його інтелектуальна спрямованість. До Л.Силенка приєднувалися патріотично налаштовані знавці та любителі історії України. При створенні релігійної організації Л.Силенко наголошував, що однією з головних проблем віри є справа подолання рабської свідомості української людини. Тому він ставив в центр ідеології культ вільної людини, яка здатна постати проти усталених авторитетів (християнського чи комуністичного спрямування). Таким чином, члени організації вважалися, насамперед, духовно вільними людьми, які визнають ідеї Л.Силенка.

В статті "Любов'ю зігрите слово"(1966) Л.Силенко розглядає Дажбога як джерело "національної і особистої волі" й проголошує існування трирівневої структури світу: Дажбог (Воля) створює обставини духовного і матеріального життя світу; нація, наділена божественною Волею, бере участь в освоєнні життєвих ресурсів на планеті; особистість, теж наділена вищою Волею, впливає на суспільне життя нації. В концепції Л.Силенка Дажбог не втручається в життя людей, але людина може наблизитись до Дажбога шляхом духовного та інтелектуального самовдосконалення [Силенко Л. Любов'ю зігрите слово // Рідна Віра.- 1966.- № 8-9.- С. 1-2].

В 1966 р. на сторінках Рідної Віри Л.Силенко почав друкувати "Порівняльний санскритсько-англійсько-український словник". Санскрит та його порівняння із сучасною українською мовою став одним із головних джерел формування релігійної ідеології. Л.Силенко розглядав українську мову як "доньку" санскриту, який став містком між "українськістю" РУНВіри та надбаннями східної культури, в яких Л.Силенко вбачав "український слід".

В травні 1965 р. на сторінках "Рідної Віри" Л.Силенко почав друкувати розгорнутий виклад свого віровчення – твір "Мага Віра". Розділи твору (Дні) оприлюднювались в міру написання твору. В 1965 – 1972 рр. було видано десять Днів. Більша частина твору написана в 1965-1967 рр. В основу його композиції покладено уявні бесіди Л.Силенка з учнями, які відбуваються в Радянській Україні на берегах Дніпра в 1960 рр.

На початку 1970 рр. Л.Силенко мав наступну програму створення релігійних книг: "Мага Віра", "Мага Врата", "Заповіт" – "три основні ТВОРИ РУНВІЗМУ". "Мага Віра" мала складатися з трьох книг (томів) [Відповідаючи... // Рунвіст.- 10971(1971).- № 26.- С. 102]. Перший том "Мага Віри" було видано в червні 1972 р. Він складався із переплетених в одну книгу відповідних сторінок журналу "Рідна Віра" загальним обсягом в 397 сторінок. Тираж "Мага Віри"(1972) – 35 примірників.

В "Мага Вірі"(1972) Л.Силенко викладає вчення про "логіку розвитку логіки", за яким людське мислення стримують догмати та аксіоми, які не є абсолютними істинами. Для забезпечення прогресу на землі потрібно запровадити нові світоглядні орієнтири, які будуть стимулювати пізнання та перегляд догм та аксіом [Силенко Л. День Перший // Рідна Віра.- 1965.- № 4-5.-С. 13-14]. Л.Силенко дає тут розгорнуте пояснення свого основного трансцендентного поняття – Волі, яку він ототожнює з Богом. Філософське питання про первинність духа чи матерії Л.Силенко вирішує за допомогою проголошення первинності

Волі. Воля створює обставини для прояву духу та матерії у вічності. Як доказ, Л.Силенко наводить приклад фізичних процесів утворення та розпаду квантів світла. Наголошуючи на незавершеності пізнання цих процесів, він проголошує наявність єдності та боротьби духа та матерії. Воля проголошується "невидимою і неосмисленою Праматір'ю існуючого і неіснуючого" [Силенко Л. День Третій // Рідна Віра.- 1965.- № 4-5.- С. 21-22]. Автор вважає, що ця концепція трансцендентного є головною в теології Л.Силенка і характеризує її як дуалістичну.

Центральною постаттю віровчення Л.Силенка є Дажбог. На першому етапі Л.Силенко висловлює різноманітні концепції Дажбога. На думку автора, Л.Силенко в такий спосіб намагався таким чином привернути увагу до свого вчення потенційних віруючих із різним світоглядом.

Л.Силенко ототожнює Дажбога із Душею України, з легендарним предком-засновником слов'янських народів: "Дажбог (добро і волю даючий Бог Руси-України) – світлоокий Праотець слов'янських племен, що із вогняним тризубом в піднесеній руці величаво стояв на Київській Горі з обличчям лагідного і світломудрого Українця (Русича)" [Слово Рідної Віри // Рідна Віра.- 1964.- № 1.- С. 3]. Або: "Я розумію під словом "Дажбог" священну історію сили, краси, емоції, розуму і історію самотньої духовності української нації... Для мене Дажбог – це символ божественного духа нації..." [Питання і Відповіді // Рідна Віра.- 1964.- № 1.- С. 14-15]. Твердження про те, що Дажбог є самотнім духом нації неодноразово повторюється.

В іншому варіанті у Л.Силенка Бог – це Абсолют, незбагнена людьми Досконалість, яку можна лише прагнути пізнати, але досягнути неможливо [Щоб не докоряли нащадки // Самобутня Україна.- 1967.- № 8.- С. 29-32].

Л.Силенко висловлює думки, що Бог не є Творцем світу, а походження віри в Бога не пов'язано із його волею. Вона виникає як елемент національної духовності, яку творить людина. Якості Бога створює свідомість людини: "Бог – це твір свідомості. Бог – це все, що є найкраще, найдосконаліше, найсвятіше, наймудріше в людській душі і мозкові. Поза людиною немає нічого людського" [Силенко Л. Дажбожий Внук народився! Славте його! // Рідна Віра.- № 3.- 1964.- С. 9]. Але в іншому твердженні Л.Силенко обґрунтовує походження релігійності предків українського народу впливом трансцендентної Волі, яка формує матеріальний світ і за його посередництва впливає на етногенез [Силенко Л. День Десятий // Рідна Віра.- 1971.- № 13-14.- С. 276-277].

Найвищою властивістю людини Л.Силенко вважає свідомість. Він вказує, що "мисль" перетворює людину в "справжню" людину, але не згадує при цьому участі Бога в цьому процесі. Вищою формою свідомості людини є національна свідомість (не релігійна) [Силенко Л. Слово // Самобуття Україна.- 1967.- № 3.- С. 9-12]. Головний сенс поведінки людини у житті – це зміна матеріальних обставин на власну користь [Силенко Л. День Шостий // Рідна Віра.- 1966.- № 8-9.- С. 14].

Л.Силенко проголошує розгорнуте вчення про сакральну місію стародавньої України як центру цивілізації: "Україна (стародавня Оріяна) – духовний дах культури Земної Планети, і самобутнім святителем цієї світової культури, цивілізації і віри був пра-дух людства, Дажбог" [Силенко Л. День Сьомий // Рідна Віра.- 1966.- № 10.- С. 29].

На першому етапі Л.Силенко систематично висловлює своє позитивне ставлення до дохристиянської релігії українського народу, дає їй високу оцінку і висловлює свою приналежність до неї [Силенко Л. День Третій // Рідна Віра.- 1965.- № 4-5.- С. 25]. Л.Силенко намагається знайти відповідь на питання наявності ідей політеїзму і монотеїзму у віруваннях давніх українців-оріян за допомогою авторської інтерпретації лексики санскриту. Він визнає наявність ознак політеїзму, але одночасно знаходить й ідею монотеїзму – "віри, що існує "Бг" (Буття)" – віри в "Одне", яке має різні прояви одного Бога Дателя, "Да Бгу" – Дажбога. Автор вважає, що таким чином Л.Силенко визнав генотеїзм основою давніх вірувань, але відмовився використовувати цей відомий йому термін через вживання його конкурентом – В.Шаяном. Л.Силенко проголосив, що ведична концепція світотворення узгоджується із його концепцією Дажбога [Силенко Л. День Десятий // Рідна Віра.- 1971.- № 13-14.- С. 301-303].

В 1965 р. Л.Силенко оприлюднив як ідеологічний орієнтир уривки з праці С.Парамонова (Лесного) "Русь, звідки ти?" в яких йшлося про монотеїстичний характер дохристиянської релігії слов'янських племен та її позитивний зміст [Парамонов С. Русь, звідки ти? // Рідна Віра.- 1965.- № 6-7.- С. 1].

На останніх сторінках "Мага Віри"(1972), дописаних в 1971 р., Л.Силенко висловлює ідеї часткової самосакралізації. Він розглядає себе як посланника предків та символ зв'язку з ними і Богом. Л.Силенко проголошує, що авторитет релігійних ідеологів, в тому числі його самого, повинен ґрунтуватися на праві першості у проголошенні ідей. Одночасно він розкриває власне розуміння релігійної реформи РУНВіри і переносить себе в центр релігійстворення: "Я у слово "Дажбог" вклав нові поняття, проголошуючи реформу дохристиянської віри України (Руси) і тому всі

ті брати-чужовіри, які думають, що ми "повертаємося до Богів" чи "статуї Дажбога" тяжко самі себе обманюють" [Силенко Л. День Десятий // Рідна Віра.- 1971.- № 13-14.- С. 370, 390-391].

Автор наголошує, що перші визнавці РУНВіри не розмежовували давню дохристиянську релігію та ідеологію Л.Силенка. Вони вважали, що за допомогою ідей РУНВіри повертаються до давньої віри [Мовчан Ю. Звичайно для мене... // Рідна Віра.- № 4-5.- 1965.- С. 33], а під "реформою Л.Силенка" розуміли сам факт відмови від християнства та звернення до української дохристиянської релігії [Луценко В. Відкритий лист до митрополита УПЦ в США Іоанна // Рідна Віра.- № 11-12.- 1967.- С. 120-121].

В офіційних зверненнях ОСІДУ першого етапу також йшлося про "повернення" до віри: "традиційним рабам треба терпеливо пояснити, що ми вертаємося назад до волі, тобто, до Рідної Віри" [Слідами правди // Самобутня Україна.- 1966.- № 2.- С. 5].

Важливим філософським питанням у вченні Л.Силенка є співвідношення Дажбога (Бога) і сакрального українського начала в людині. Він проголошує, що Дажбог не втручається в життя людини, але одночасно він є "змістом нашого українського життя". Зречення Дажбога та "рідного" на користь "чужого" стає зреченням українського "Я". Автор вважає, що ця концепція містить в собі внутрішні суперечності. Л.Силенко не дає відповіді на те, що таке "українськість", "чуже", "рідне" і які їх критерії. З контексту вчення ми робимо висновок, що справжнім носієм українського "Я" має бути сама РУНВіра, тобто вчення Л.Силенка. В такому випадку Л.Силенко відсторонює Дажбога і встановлює власну монополію на "справжню українськість".

Л.Силенко заперечує першорядність обрядовості для існування "віри": "Є такі люди, які вважають, що "обряди, поклоніння, молитви" – основа, без якої не має віри. Яка вбогість! Віра без обрядів може існувати, але обряд без віри – це горіх без зерна" [Силенко Л. День Десятий // Рідна Віра.- 1971.- № 13-14.- С. 364-365]. Поняття "добра" і "зла" в людському житті є відносними і залежними від ідеології.

Л.Силенко закликає віруючих до духовної свободи і проголошує право переосмислювати власні думки: "Не задовольняйтесь моїми твердженнями й історичними розвідками. Постійно збагачуйте свої знання... Не вірте мені, і не думайте так, як я думаю – вірте гранітним доказам, які ви самі знаходите і самі важите на долонях чистого сумління" [Силенко Л. День Дев'ятий // Рідна Віра.- 1967.- № 11-12.- С. 38].

На першому етапі поглядам Л.Силенка притаманні риси радикалізму. Зокрема, в 1970 р. він відкрито закликав до створення в СРСР таємної організації українців, яка під час повстання повинна погрожувати скинути атомну бомбу на Москву і тиснути на західні країни з метою визнання незалежності України [Силенко Л. Хвороба і ліки // Самобутня Україна.- № 45.- 10970(1970).- С. 177-180]. В статті "Зрада. Філософія законспірованих ворогів України" висловлюється думка, що потенційними суперниками України є Росія, Німеччина, Польща, Румунія, Угорщина та Ізраїль. Західною цивілізацією "керують у наші часи масони і їхні симпатики", а східною – "московські націонал-комуністи" [Філософія законспірованих ворогів України // Рідна Віра.- 1965.- № 6-7.- С. 3-9].

Л.Силенко відкрито проголосив у "Мага Віри"(1972) свій ідеологічний конфлікт з іудаїзмом: "Потім Кацельсон... спокійно сказав: "Ти сатана". Я відповів, що я тішуся, що я ваш сатана. Ваше рідне слово в перекладі на нашу мову "сатана" – це значить, "ворог" [Силенко Л. День Третій // Рідна Віра.- 1965.- № 4-5.- С. 23]. Вчитель протиставляє давньоукраїнську та єврейську духовні культури. У його вченні в давні часи Близький Схід став ареною боротьби між ними. Також він проголошує неприязнь до греків і грецької культури.

Емблема РУНВіри – тризуб в променях сонця розглядалася в конфесії як ідея Л.Силенка. Він, начебто, побачив цей вирізьблений малюнок в сільській хаті поблизу м. Стрий в 1944 р., а в 1957 р. зобразив його на особистій новорічній картці, а потім запровадив в РУНВірі. Автор відзначає, що подібний малюнок зустрічався на різдвяних листівках ОУН-УПА в 1940 – 1950 рр., які відомі науковцям [Андрусак М. Брати грому.- Коломия, 2001.- С. 446-447].

Таким чином, головними рисами цього етапу стало проголошення ідей духовної свободи, сакралізація давньої історії України, зближення РУНВіри із дохристиянськими віруваннями українського народу, радикальні ідеї щодо принципів боротьби за національно-державне звільнення України.

2. Завершення формування ідеології РУНВіри в умовах перманентної кризи (1971 – 1983 рр.). З розвитком організаційної структури виникли внутрішні протиріччя конфесії. Об'єднавши навколо себе небайдужих до української історіософії осіб, Л.Силенко зустрівся з проблемами конкуренції.

На останніх сторінках "Мага Віри"(1972) Л.Силенко відзначає, що деякі віруючі, начебто, почали розглядати себе співтворцями РУНВіри. Успіхи у процесі творення громад і їх поява у різних

місцевостях США та Канади поставили питання організаційного управління. Конфесія накопичила певний грошовий капітал, постало питання про будівництво храму. Для подолання цих проблем Л.Силенко вносить доповнення до віровчення, які означали зміну філософської концепції РУНВіри та моделі світогляду віруючого.

На початку 1970 рр. з'являється вчення про культ провідника в РУНВірі, яке стає переломним моментом на шляху сакралізації постаті Л.Силенка. Було оголошено, що вищим проявом мудрості є добровільне підкорення лідеру заради підтримання єдності організації. Як один із позитивних прикладів розглядається масонська організація [Чому потрібний культ провідника? // Самобутня Україна.- 1971.- № 56.- С. 221-224]. В цей же час Л.Силенко проголосив заборону виборності священнослужителів в громадах і призначення їх лише власними розпорядженнями. Пізніше Л.Силенко визнав, що на початку 1970 рр. дехто з прибічників почав звинувачувати його у встановленні диктатури [Лисенко Т. Учитель Силенко. Його родовід, життя і Віра в Дажбога.- К., 1996.- С. 277, 303].

Ідеологічний курс на сакралізацію Л.Силенка викликав відхід від ОСІДУ РУНВіри груп послідовників А.Білецького та М.Боровика в 1971-1972 рр. Ситуація ускладнювалась тим, що на початку 1970 рр. ще й активізувались рідновіри – послідовники В.Шаяна (Канада, Англія) та визнавці Соборного Храму Рідної Віри М.Шкавретка (Канада). Останні також проповідували монотеїстичний культ Дажбога. В цей час з відкритою критикою наукових поглядів Л.Силенка виступив Ю.Лісовий (Англія) – історик-аматор, розвідки якого у позитивному контексті згадувалися в "Мага Віри"(1972).

Для зміцнення організаційного потенціалу ОСІДУ РУНВіри з ініціативи Л.Силенка в 1972 р. в Чикаго (США) було скликано Перший Собор ОСІДУ РУНВіри, на якому було прийнято Закони організації. Було проголошено, що Л.Силенко не відкинув дохристиянський політеїзм, а лише запровадив реформу і проголосив віру в "Єдиного Дажбога". Проголошувались суперечливі тези про те, що всі народи мали в минулому політеїстичні вірування, і РУНВіра відкидає політеїзм. Але одночасно стверджувалося, що іудеї запозичили монотеїзм від стародавніх українців.

Автор вважає, що в 1970 рр. Л.Силенко не наважився проголосити остаточну істинність "реформи віри" і залишав можливість виводити монотеїзм РУНВіри із дохристиянських вірувань. Л.Силенко проголосив і Собор прийняв новий ідеологічний орієнтир – Українську Духовну Революцію. Під Революцією розумівся

відхід українців від усіх форм релігійного і політичного "чужовір'я", визнання ними ідей РУНВіри та боротьба конфесії за державне звільнення України.

Заклики вивчати і визнавати вчення РУНВіри стосувалися насамперед української інтелігенції. Селянство як носій традиційної культури та залишків дохристиянської обрядовості, РУНВіру особливо не цікавило.

Запроваджувалася процедура обов'язкового цензування творів віруючих на теми РУНВіри. Відзначимо, що джерелом натхнення Л.Силенка як засновника РУНВіри проголошувався Народ Український, тобто не Бог. На деякий час виник ефект стабільності релігійного життя РУНВіри [Закони // Самобутня Україна.- 10972(1972).- № 68-68.- С. 433-438].

Автор наголошує, що в 1970 рр. демократичні підходи до організації релігійного життя в РУНВірі ще не були остаточно відкинуті. Зокрема, ОСІДУ дозволяло віруючим, поряд із офіційними молитвами створювати і використовувати власні тексти на свій розсуд [Повідомлення // Самобутня Україна.- 10973(1973).- № 82.- С. 573].

В середині 1970 рр. РУНВіра динамічно розвивається. В 1978 р. одна із громад придбала приміщення, яке було переобладнано у храм РУНВіри – Святиню Дажбожу (Гамільтон, Канада), яка на кілька років стала центром релігійного життя рунвістів. В 1975 р. в м. Спрінг Глен (Нью-Йорк, США) було придбано земельну ділянку під будівництво головного культового комплексу РУНВіри – Оріяни. На початку 1980 рр. розпочалося його будівництво.

Спорудження храму – Святині Матері України засвідчило орієнталістські уподобання Л.Силенка. Основою для проекту стала реконструкція шумерського "Білого храму" з м. Урук (4 тис. до н. е.) [Вавилоно-ассирийская культура // БСЭ.- М., 1971.- Т. 4.- С. 220].

Після виходу "Мага Віри"(1972) Л.Силенко почав роботу над її продовженням. В кінці 1970 рр. у зв'язку із підготовкою нового видання "Мага Віри" перший варіант цієї праці було піддано забуттю. Видана в 1979 р. "Мага Віра" стала остаточним викладом віровчення РУНВіри. Туди не увійшов жоден текст першого варіанту, крім згадок про дитинство і перший релігійний досвід Л.Силенка. Але до змісту "Мага Віри"(1979) увійшли матеріали, написані Л.Силенком в 1970 рр., починаючи від статті "Чому потрібний культ провідника?" (1971).

Головні теологічні ідеї "Мага Віри"(1979) описані науковцями: Дажбог – це українська національна назва Бога, поряд з такими назвами як Аллах, Саваот, Ісус Христос, Брагма. Бог є єдиним для всіх

народів, але існують різні його розуміння, які обумовлені національними особливостями. Дажбог ("Датель Буття") є промислителем, а не творцем світу, який існує вічно. Бог у світі є Волею, Буттям, яке творить Буття, Свідомістю, Любов'ю, Енергією, Світлом. Л.Силенко наводить численні епітети до імені Дажбога. Він є Всюдисущим у пантеїстичному розумінні. Людина не може остаточно пізнати Бога [Колодний А.М. РУНВіра (Рідна Українська Національна Віра).- К., 2002.- С. 13-15, 31-32].

Новим явищем цього етапу стала монополізація Л.Силенком права на творення релігійної ідеології. Було змінено концепцію релігійного шляху віруючого. Замість самостійного осягнення історії за методикою Л.Силенка було запропоновано вивчати його праці не лише як приклад, а як істину. Встановлення трансцендентного зв'язку із предками стало можливим за посередництва Л.Силенка. Власний пошук залишків Рідної Віри у спогадах дитинства чи в давніх легендах і переказах втратив значення.

В кінці 1970 – на поч. 1980 рр. РУНВіра зазнала важкої організаційної кризи. Восени 1979 р. РУНВіру залишила станиця ім. Лесі Українки на чолі з рунтатом В.Гайдайчуком (Торонто, Канада). В 1982 р. РУНВіру залишила станиця ім. Кия, яку очолювали рунтати М.Ситник та С.Яворський (Гамільтон, Канада), і яка контролювала єдиний храм РУНВіри – Святиню Дажбожу. В цих громадах засудили звеличення постаті Л.Силенка в РУНВірі. Він сам коментував ці події як результат провокацій "шаянівців" проти нього особисто та занепокоєнням зазначеної громади, що центр духовного життя буде перенесено з її храму до новозбудованої Оріяни [Лисенко Т. Учитель Силенко. Його родовід, життя і Віра в Дажбога.- К., 1996.- С. 429-433].

Для зміцнення організації після кожної кризи Л.Силенко скликає Собори ОСІДУ РУНВіри, які підтверджують відданість вченню Учителя та Пророка. Другий Собор (1980) прийняв рішення про канонізацію остаточного варіанту "Мага Віри" як Святого Письма РУНВіри. Третій Собор (1983) проголосив "абсолютний монотеїзм" у розумінні Дажбога. Л.Силенка було офіційно названо Пророком, а причиною його релігійної діяльності було визнано "веління Господа". Під "абсолютним монотеїзмом" Л.Силенко вбачав таке розуміння Бога, за яким він є Духом, а не конкретною матеріальною істотою. Він вказував, що подібне розуміння є в іудаїзмі, ісламі та у протестантів-унітаріїв [Силенко Л. Людина – дитина Дажбожа... // Рідна Віра.- 1996.- № 15-16.- С. 10-11]. Відродження українських дохристиянських вірувань було оголошено "безглуздою" справою. Невдовзі було

оголошено про заборону вносити зміни і нововведення в обряди, які було затверджено керівництвом РУНВіри. Центральною проповідницькою темою стало декларування істинності вчення учителя РУНВіри.

На думку автора, в цей час була остаточно заперечена цінність дохристиянської традиції для сповідників РУНВіри. Основним чинником цього розриву стала потреба у чіткому розмежуванні із релігійними групами прибічників В.Шаяна, М.Шкавритка, В.Гайдайчука, М.Ситника. Л.Силенко завжди усвідомлював, що у ведичних та дохристиянських віруваннях українців були присутні поряд риси політеїзму, генотеїзму та монотеїзму, і писав про це в "Мага Вірі"(1979) [Силенко Л. Мага Віра.- 10979(1979).- С. 124]. Він навіть визнавав, що сучасні нащадки аріїв у Індії, будучи політеїстами, мають високий рівень духовної культури. Але він заперечив право на свободи віросповідання для тих українців, які мали відмінні від нього погляди на Рідну Віру.

Новою рисою етапу стала відмова Л.Силенка від критики чи радикальних висловлювань на адресу іудаїзму, масонства та ідей західної демократії. Провідною темою залишається гостра критика християнства та комуністичної ідеології.

Автор вважає, що в процесі формування ідеології Л.Силенко звузив розуміння Бога до поняття Абсолюту, який по-різному сприймається в різних релігійних традиціях. Створивши вдалий варіант нової релігійної концепції, він розпочав конструювання обрядовості. Це ще більше загостило проблему штучності РУНВіри. Л.Силенко не виявив розуміння того, що релігійні обряди формуються протягом досить тривалого часу як відповідь на потреби віруючих, і примусив РУНВіру за два десятки років пройти шлях розвитку, який інші конфесії долали століттями.

Запропонований Л.Силенком духовний шлях вірного РУНВіри мав виразні особливості: патріотизм, прагнення пізнати рідну історію, захоплення таємницями історії, прагнення до створення української держави та відновлення історичної справедливості щодо українського народу. На думку автора, релігія Л.Силенка задовольняла потреби емігрантів, які гостро переживали програш Визвольних Змагань. Однак ці чинники не є актуальними для кожної людини і не можуть бути основою релігійності для широких верств суспільства.

3. Стабілізація організаційної структури РУНВіри (1984-1991 рр.). На цьому етапі РУНВіра існувала у своєму "класичному" вигляді, який докладно описаний науковцями. Докладний аналіз етапу

виходить за межі завдань цієї статті. В цілому він характеризується відносною стабільністю у житті організації та відсутністю внутрішніх криз та розколів. В 1984 р. ОСІДУ оголосило про заборону відхилення від процедур виконання обрядів РУНВіри, які були офіційно затверджені [Повідомлення // Самобутня Україна.- 10984(1984).- № 213-214.- С. 1893]. Розробка культу завершилася виданням "Священної Книги Обрядів"(1991), автором якої був Л.Силенко.

Автор відзначає як світоглядну та ідеологічну проблему РУНВіри відсутність спеціалізованої програми релігійної діяльності в Радянській Україні. Пізніше ця обставина вплине на ставлення в незалежній Україні до вчення Л.Силенка як до штучного витвору.

4. Існування РУНВіри в умовах кризи українського релігійного рідновірського руху в діаспорі та релігійного буму в незалежній Україні (1991 – 2004 рр.). Криза рідновірського руху в діаспорі та, зокрема, РУНВіри пов'язана, насамперед, із досягненням віруючими поважного віку, асиміляцією молоді та неготовністю розпочати широку проповідницьку діяльність в незалежній Україні. Інформація про РУНВіру з'явилася в Україні в 1991-1993 рр. на сторінках періодичних видань і набула в Україні певного резонансу. Але процес розвитку конфесії в Україні швидко вийшов з-під контролю ОСІДУ РУНВіри та Л.Силенка. Суперечності виникли через низку ідеологічних та організаційних причин: наполягання центру на реєстрації громад за єдиним статутом, що суперечило духу свободи, який був притаманний українським віруючим-рідновірам, негативізм щодо самостійних пошуків історичних джерел рідної віри активістами конфесії, заборона вивчення спадщини В.Шаяна та його послідовників.

Таким чином, з огляду на все вищезазначене, можна зробити наступні висновки:

1. На етапі становлення РУНВіри (1964 – 1971 рр.) її ідеологія ґрунтувалася на визнанні пріоритету духовної свободи та необхідності переоцінки ідеологічних догм та аксіом. Л.Силенко розробив ідеологію сакралізації давньої історії України, звеличення дохристиянських вірувань предків українського народу та зближення з нею створеної ним РУНВіри. Він наголошував на наявності ідей монотеїзму в давніх віруваннях як орієнтиру для нової духовності. В центрі теології знаходилося поняття трансцендентної Волі, яку Л.Силенко ототожнював з Богом на ім'я Дажбог. Засновник РУНВіри одночасно використовував кілька

тлумачень поняття "Дажбог". Поглядам Л.Силенка були притаманні риси радикалізму. Ідеологія РУНВіри цього етапу була викладена в першому варіанті "Мага Віри", який було оприлюднено в 1960 рр. та видано окремою книгою в 1972 р.

2. На етапі завершення формування ідеології РУНВіри (1971 – 1983 рр.) виникає проблема управління процесом інтенсивного розвитку релігійної організації. Л.Силенко змінює релігійну ідеологію шляхом запровадження жорсткої ієрархії. Проголошується вчення про сакралізацію постаті Л.Силенка та добровільне підкорення віруючими авторитету провідників РУНВіри. Релігійний шлях віруючого звужується до необхідності вивчення духовного досвіду Л.Силенка. Офіційно проголошується зміст релігійної реформи РУНВіри як творення нового монотеїстичного розуміння Бога, відмінного від дохристиянської релігії. Нова ідеологія РУНВіри була викладена в докорінно новому виданні "Мага Віри" 1979 р. та постановвах Соборів ОСІДУ РУНВіри. Нововведення призводять до перманентних криз в РУНВірі, внаслідок яких від її структури відокремлюються численні угруповання, які орієнтувалися на основні положення ідеології першого етапу.
3. В умовах стабілізації РУНВіри (1984 – 1991 рр.) головна увага приділялася поширенню релігії серед українців діаспори. РУНВіра виявилася неготовою до активної проповідницької роботи в Україні після здобуття Незалежності.